

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Layihənin istiqaməti:
"İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi"

Koroğlunun Qıratı, Qaçaq Nəbinin Bozadı...

Keçmişdə ən ali hədiyyə - bu gün ixrac məhsulu kimi

At muraddır. İnsanın ən sədaqətli dostudur. Vaxtilə bəylərin, paşaların bir-birinə verdikləri ən ali hədiyyələrdən biri də at idi. "Bəy verən at"ın dişinə baxmazlar misalı da məhz o dövrlərdən günümüzdə gəlib çatıb. Ölkəmiz dünyaya öz atları ilə səs salırdı. Qarabağ, Quba, Bakı və Qazax atları öz gözəlliyi ilə seçilirdi. Deyilənə görə, Makedoniyalı İsgəndər, İran hökmdarı Dara kimi sərkərdələr öz süvari qoşunlarını məşhur Qarabağ atlarının hesabına gücləndirmiş.

Hətta faktlar sübut edir ki, dünyada geniş yayılmış ərəb və ingilis cins atlarının formalaşmasında Azərbaycan atlarının müəyyən rolu olub. "Qılınc at" deyər çağırılan Qarabağ atları, məşhur "Dilboz" atları və Ağstafa cinsli atlar ölkəmizə daha çox şöhrət gətiriblər. Koroğlunun Qıratı, Şirinin "Gülgün" atı, Qaçaq Nəbinin Bozadı azadlıq, haqq-ədalət uğrunda vuruşan Azərbaycan xalqının ata olan sevgisinin rəmzidir.

Lakin yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi bu gözəllik, məşhurluq, güclülük keçmişdə qalıb. Hazırda Azərbaycan atı bu xüsusiyyətləri ilə deyil, ətinin xaricə ixracı ilə gündəmə gəlib. Bəs at ətinin ixracı bizə nə qazandıracaq? Azərbaycanda kifayət qədər at varmı ki, onu xaricə ixrac edək?

"ÖLKƏDƏ AT ƏTİ SATILMAYACAQ"

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Dövlət Baytarlıq Nəzarəti Xidmətinin (DBNX) mətbuat sözcüsü Yolçu Xanvəli qəzetimizə açıqlamasında bildirdi ki, 2017-ci ildə Azərbaycandan Moldovaya at əti ixrac edilməsi nəzərdə tutulub. Həmsöhbətimizin sözlərinə görə, bu məqsədlə bir neçə regionda, o cümlədən Gəncə regionunda at kəsimi sexlərinin təşkil olunması planlaşdırılır: "İlk növbədə bir sıra regionlarda, o cümlədən Gəncədə at kəsimi məntəqəsinin tikilməsi nəzərdə tutulur. At kəsimi sexləri soyuducu anbar və refrijeratorlarla təchiz edilməli, baytarlıq-sanitariya ekspertiza laboratoriyaları fəaliyyət göstərməlidir. At kəsimi sexlərində yalnız çıxış və damazlığa yaramayan atların baytar həkiminin nəzarəti altında ayrıca kəsilməsi, soyulması və ətin tədarük olunması və soyuducu kameralara yığılaraq, Moldovaya göndərilməsi nəzərdə tutulur".

Xidmətdən o da bildirilib ki, at kəsimi sex-

lərində atlar baytar həkiminin nəzarəti altında kəsiləcək, baytarlıq-sanitariya ekspertizasıdan keçiriləcək və yalnız bundan sonra Moldovaya ixrac olunacaq: "Məntəqə tikildikdən sonra heyvanlar qəbul olunacaq, müayinə edildikdən sonra kəsiminə icazə verəcək. Xüsusilə qeyd edirəm ki, atlar yalnız və yalnız Moldova respublikasına ixrac olunacaq. Yəni ölkə daxilində at əti satılmayacaq. Bunların hamısı dövlət baytarlıq xidmətinin eməkdaşlarının nəzarəti altında həyata keçiriləcək".

Müsaibimiz vurğuladı ki, əgər Azərbaycanda kifayət qədər at olmasaydı, bu müqavilə imzalanmazdı: "Əgər xarici ölkə araşdırıb, vəsait qoyubsa, deməli ölkəmizdə buna imkan var".

"QARABAĞ ATLARI YETİŞDİRİLMƏLİDİR"

Əməkdar kənd təsərrüfatı işçisi, ekspert Çingiz Fərəcov deyir ki, ölkədə ixrac edilmək üçün kifayət qədər at var. Ekspert bizimlə söhbətində bildirdi ki, son illər Azərbaycanda atların cins tərkibi pisləşib: "Hazırda respublikamızda 76 min başdan çox at var. Onun 28-30 mini Qarabağ, təxminən 22-25 min başı isə dilbaz atlarıdır. Yerdə qalanı Şirvan atlarıdır və Nəhrəm cinsinə aiddir.

Azərbaycanda kifayət qədər at var. Vaxtilə ata böyük tələbat var idi. Çünki traktor, maşınlar yox idi, kənd təsərrüfatı işləri atların vasitəsilə görülürdü, atlardan canlı qoşqu kimi istifadə edilirdi. İndi isə minik maşınlarının sayı həddən artıqdır. Qarabağ atı dağ və dağətəyi at cinsləridir. Bunlardan əsasən minik və qoşqu kimi istifadə olunur. Lakin son vaxtlar Qarabağ atlarından həm də cidirdə, yarışlarda istifadə olunur. Dilbaz atına bizdə Qazax atı da deyilir. Qazaxda dilbazilər nəslinin sülaləsinin yetişdirdiyi at cinsidir. Bu atlar minik atı kimi çox kiçik boylu atlardır. Ona görə beynəlxalq yarışlarda bu atlar istifadə olunmurlar. Onların sürətlə qaçmaq imkanı yoxdur. Çünki beynəlxalq yarışlarda əsasən təmiz qanlı minik atından, türkmən at cinsindən, Axaltəke at cinslərindən istifadə olunur. Bunu nəticəsidir ki, bizdə son illər ata ehtiyac azalıb. Əsas atçılıq turizm və idman atçılıq növünə yönəldilib. Ölkədə atların cins tərkibi çox pisləşib. Təmiz cinsə mənsub olan Qarabağ atlarının sayı çox azdır. Qarabağ atını yetişdirmək üçün onlara ərəb atlarının qanı qatılmalıdır. Ərəb cinsindən olan atlar, aygırlar təsərrüfatlara verilməli, onlar Qarabağ atları ilə kütləvi şəkildə cütləşdirilməlidir. Bir sözlə, Qarabağ atının keyfiyyətləri bərpa olunmalıdır".

"YARARSIZ ATLARIN İXRACI VACİBDİR"

İxrac məsələsinə gəldikdə isə müsaibimiz vurğuladı ki, istifadəyə yararsız olan atlar ixrac edilməlidir: "Atlar təsərrüfatlarda 10-15 il saxlanıla bilər. Sonra onlar qocalırlar və onlardan istifadə etmək olmur. Məlum olduğu kimi at əti də Azərbaycanda yeyilmir. Lakin elə ölkələr var ki, at ətindən istifadə edirlər. Xüsusilə orta Asiya ölkələrində - Özbəkistan, Qazaxıstan, Qırğızıstanda at əti yeyilir, kolbasa istehsal edirlər. Ona görə də bu atlar mütləq Azərbaycandan ixrac olunmalıdır. Uzun illər Özbəkistandan, Qırğızıstandan, Qazaxıstandan gəlib bir at 200-300 manata alıb aparırlar. Lakin son üç ildə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və Dövlət Gömrük Komitəsi atların Azərbaycandan çıxarılmasına imkan vermədi. Qocalmış, diş tökülmüş, təsərrüfata və miniyə yaramayan atların ölkəmizə və kəndliyə heç bir xeyri yoxdur. Tək xeyri odur ki, 200-300 manata satıb öz ehtiyaclarına sərf edirlər. Yalnız cins və damazlıq madyanları və damazlıq aygırları respublikadan çıxarmaq qadağandır və bu, qanunla məhdudlaşdırılır. Amma qocalan, yararsız atların ixracı vacibdir. Əgər ölkə bundan xeyir götürəcəksə, bunun qarşısını almaq olmaz".

"BAHA BAŞA GƏLƏCƏK"

Kənd təsərrüfatı üzrə ekspert Vahid Məhərrəmov isə yararsız atların kəsiminin, daşınmasının baha başa gəldiyini deyir: "Ölkədə bütün atlar kəsilib Moldovaya göndərilməyəcək. Məsələn, müşahidə aparacağı ki, hansısa bir rayonda at ölümcül vəziyyətdədir. Həmin at kəsiləcək və ixrac olunacaq. Təxmini hesablayanda hər rayonda 3 gündən bir at çıxış ola bilər. Bu, bahalı bir fəaliyyətdir".

Vahid Məhərrəmovun sözlərinə görə, at ətindən Azərbaycanda çox gəlir götürmək mümkün deyil: "Azərbaycanda 70 min baş at var, bundan böyük gəlir götürməyə ümid etmək olmaz. Bundan əlavə, at əti istehsalı üçün normal şərait olmalıdır. Məsələn, ətliyə verilməli bir neçə at varsa, onları maşına yığıb daşımaq daha ucuz başa gələr, nəinki bir atı emal müəssisəsinə aparmaq. Atın əti havayı olsa belə, onun daşınması, emalı, ixracı pul aparacaq".